Seat No. : _____

MA-II-66

April-2007

Hindi

Paper-VII

अनुवाद विज्ञान और अनूदित साहित्य

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

1. अनुवाद की परिभाषा देते हुए उसका क्षेत्र बताइए । **(15)**

अथवा

अनुवाद के स्वरूप की चर्चा करते हुए बताइए कि वह कला है या शिल्प ?

2. अनुवाद के प्रकारों की विस्तृत चर्चा कीजिए । **(15)**

अथवा

अनुवादक के गुणों की चर्चा करते हुए बताइए कि आदर्श अनुवादक किसे कहते हैं ?

3. 'सत्य के प्रयोग' एक आदर्श अनूदित कृति है – चर्चा कीजिए । **(15)**

अथवा

'सत्य के प्रयोग' के आधार पर महात्मा गाँधी के व्यक्तित्व की विशेषताएँ बताइए ।

4. निम्नलिखित परिच्छेद का हिन्दी में अनुवाद कीजिए । **(15)**

મન વચન કાયાથી બ્રહ્મચર્યનું પાલન કેમ થાય એ એક ફિકર અને સત્યાગ્રહના યુદ્ધને સારુ વધારેમાં વધારે વખત કેમ બચી શકે અને વધારે શુદ્ધિ કેમ થાય એ બીજી ફિકર. આ બે ફિકરોએ મને ખોરાકમાં વધારે સંયમ ને વધારે ફેરફારો કરવા પ્રેર્યો. વળી પૂર્વે જે ફેરફારો મુખ્યત્વે આરોગ્યની દૃષ્ટિએ કરતો તે હવે ધાર્મિક દૃષ્ટિએ થવા લાગ્યા. આમાં ઉપવાસ અને અલ્પાહારે વધારે સ્થાન લીધુ. જેનામાં વિષયવાસના વર્તે છે તેનામાં જીભના સ્વાદો પણ સારી પેઠે હોય છે. આ સ્થિતિ મારી પણ હતી. જનનેન્દ્રિય તેમજ સ્વાદેન્દ્રિય પર કાબૂ મેળવતાં મને અનેક વિટંબણાઓ નડી છે, ને હજુ બેઉની ઉપર પૂરો જય મેળવ્યો છે, એવો દાવો હું નથી કરી શકતો. મને પોતાને મેં અત્યાહારી માનેલો છે. મિત્રોએ જેને મારો સંયમ માન્યો છે, તેને મેં પોતે કદી સંયમ માન્યોજ નથી. જે અંકુશ રાખતા હું શીખ્યો તેટલો પણ ન રાખી શક્યો હોત તો હું પશુ કરતા પણ ઉતરત ને ક્યારનો નાશ પામ્યો હોત.

अथवा

निम्नलिखित में से किसी **एक** पर निबंध लिखिए :

(अ) गाँधीजी की ब्रह्मचर्य संबंधी मान्यता ।

(ब) 'सत्य के प्रयोग' के मार्मिक प्रसंग ।

(क) वर्तमान युग में गाँधी-विचारों की प्रासंगिकता ।

5. निम्नलिखित परिच्छेद का हिन्दी में अनुवाद कीजिए : **(15)**

"જિન્દગીમાં કેટકેટલા પડાવ આવતા હોય છે ! સમજણ પહેલાં આંખ ખૂલી હશે, ને ત્યારથી સૃષ્ટિનાં અવનવા દૃશ્યો વિસ્મય જગવતાં રહ્યાં છે. આંખ, કાન અને સ્પર્શથી અનુભવેલા સ્પંદનોથી ચિત્ત તરબતર છે. ચિત્તમાં રચાયા છે અજાયબ એવા નાનાં-નાનાં અનુભવ વિશ્વો ! હું પ્રત્યેક દિવસ આગલા દિવસ કરતાં કંઈક વધારે સમૃદ્ધ થાઉં છું. પ્રતિ પળ, પ્રતિ દિન મારામાં કંઈક ઉમેરાતુ રહે છે. આમ તો હવે વિજ્ઞાને પણ સિદ્ધ કર્યું છે, ગર્ભમાં બીજનું સ્થાપન થાય પછી કોષનું સતત દ્વિગુણિત થવાનું શરૂ થઈ જાય છે ! નરી આંખે ન દેખાય એવી આ પ્રક્રિયાને હું જાણે મહેસૂસ કરી રહ્યો છું, બધુ યાદ રાખવુ સહેલું નથી, પણ એકાદ અંશ, કોઈ ગીત કે ગીતનું મુખડું જેમ ચિત્તમાં જડાઈ જાય ને પછી અભાન પણેજ જીભ અને મમળાવ્યે રાખે એમ જિન્દગીના કેટલાક પ્રસંગો ચિત્તમાં અંકાઈ જાય ને પછી રિવાઈન્ડ કરી કરીને એને મમળાવવા ગમે, સહજપણે જ ગમે."

अथवा

"The first thing which a scholar should bear in mind is that a book rought not to be read for mere amusement. Half educated persons read for amusement, and are not to be blamed for it; they are incapable of appreciating the deeper qualities that belong to a really great literature. But a young man who has passed through a course of university training should discipline himself at an early day never to read for mere amusement. And once the habit of discipline has been formed, he will find it impossible to read for mere amusement. He will then impatiently throw down any book from which he cannot obtain intellectual food, any book which does not make an appeal to the height of emotions and to his intellect."

6. निम्नलिखित संक्षिप्त प्रश्नों के उत्तर दीजिए : **(10)**

(1) अनुवाद में कोश का महत्त्व

अथवा

अनुवाद की सार्थकता

(2) 'सत्य के प्रयोग' शीर्षक की सार्थकता

अथवा

सत्य के प्रयोग के अंक की विशेषता : पूर्णाहुति प्रकरण

7. निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों के लिए हिन्दी शब्द लिखिए : **(15)**

Collective unconscious, Deconstruction, Catharsis, Faminist criticism, Humanism, Motif, Paradox, Farce, Ideology, Monograph, Poetic justice, Tone, Mayor, Tribunal, Language commission, World Health Organisation.